

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-18>

УДК 344

О. М. ХРАМЦОВ

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

E-mail: khramtsovaalex@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, 61022, Майдан Свободи 4

ЧЕСТЬ ТА ГІДНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 435-1 КК УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ: В статті розглядаються теоретичні та практичні питання кримінально-правового захисту професійної честі та гідності військовослужбовців. Збройна агресія російської федерації проти України разом з іншими заходами потребувала належного кримінально-правового захисту прав та інтересів військовослужбовців, які здійснюють захист територіальної цілісності і суверенітету нашої країни. Потребували такого захисту і честь та гідність військовослужбовців.

В роботі аналізуються основні філософські, етичні та правові підходи щодо визначення честі та гідності особи. Автором наголошується, що честь та гідність військовослужбовця є професійними честю та гідністю. Їх визначення повинно базуватися на загально визначених значеннях цих понять. Зазначається, що потребує кримінально-правового захисту честь та гідність будь-якої особи, в тому числі і їх професійна складова. На підставі, дослідження основних підходів до визначення цих соціальних цінностей та суб'єктивних прав особи дається їх авторське визначення як об'єктів кримінально-правової охорони.

Наголошується на їх єдності, разом з тим честь та гідність мають певні відмінності. На підставі аналізу законопроектів і законів, які були прийняті у відповідній сфері зазначається, що кримінально-правовий захист честі та гідності особи повинен існувати в нашій країні. Це відповідає всім необхідним принципам криміналізації суспільно небезпечних діянь.

Автором підтримується позиція щодо визнання об'єктом кримінального правопорушення саме суспільних відносин. На підставі цього надається визначення професійної честі та гідності військовослужбовців як об'єкту кримінального правопорушення, передбаченого статтею 435-1 КК України.

На підставі аналізу судової практики, робиться висновок про те, що у більшості випадків, разом з образами винні особи вчиняють погрози відносно військовослужбовців, що підтверджує правильність підходу законодавця щодо включення в якості діяння в цьому правопорушенні саме образ разом з погрозами. В більшості випадків, це погрози застосування фізичного насильства в різних формах.

Звертається увага на певні недоліки дій законодавця по впровадженню кримінальної відповідальності за це правопорушення. А саме, через помилку законодавця статтею 435-1 доповнено не розділ XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», а розділ XIX Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)». Суб'єкт всіх без винятку кримінальних правопорушень, передбачених цим розділом – спеціальний. Це прямо визначено у ч. 1 ст. 401 КК («Поняття військового кримінального правопорушення») Але суб'єкт цього кримінального правопорушення є загальним, тобто фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Цей недолік повинен бути усунений.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *честь військовослужбовця; гідність військовослужбовця; професійна честь та гідність; кримінально-правова охорона; об'єкт кримінального правопорушення; образа; фізична шкода; душевні страждання; психічна травма; погроза.*

Як цитувати: Храмцов О. М. Честь та гідність військовослужбовця як об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 435-1 КК України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право»*. 2022. Вип. 34. С. 146-152. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-18>

In cites: Khrantsov O. M. The honor and dignity of a military personnel as the object of a criminal offen seprovided for by art. 435-1 of the Criminal Code of Ukraine. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (34), P. 146-152. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-18>(in Ukrainian)

Постановка проблеми: У відповідності зі статтею 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», конституційним обов'язком кожного громадянина нашої країни є захист Вітчизни, її незалежності і цілісності території. Цей захист здійснюється в межах військової служби, яка є державною службою особливого характеру, яка полягає в професійній діяльності, яка пов'язана з обороною країни, її незалежності та цілісності.

Держава ж гарантує права військово-службовців на життя та здоров'я, професійну честь та гідність військових. Ці гарантії повинні бути забезпечені і засобами кримінального права. У зв'язку з цим існує нагальна проблема вдосконалення діючого кримінального законодавства, яке забезпечує захист професійної честі та гідності військовослужбовців.

Кримінально-правовими проблемами охорони честі та гідності особи в нашій країні на протязі тривалого часу займалися наступні науковці: Гришук В. К., Підгородинський В. М., Бортник В. А., Субботенко О. С., Навроцький В. О., Орлеан А. М., Кузнецов В. В., Хавронюк М. І., Денисов С. Ф., Андрушко А. В., Савченко А. В., Мельник М. І. та інші. Автор даної статті також неодноразово звертався до цих питань в своїх роботах.

Але дослідження вчених стосувалися кримінально-правової охорони честі та гідності особи, тобто без урахування її професійної діяльності. Водночас поза увагою науковців залишилися питання, пов'язані з правом на честь та гідність військовослужбовців та їх кримінально-правовою охороною.

Метою даної статті є визначення особливостей права військовослужбовців на професійну честь та гідність, встановлення їх ознак як об'єктів кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед науковців і законодавців неодноразово виказувалися пропозиції щодо криміналізації діянь проти честі та гідності особи, якими є образа та наклеп.

Як відомо, законом від 16 січня 2014 року законодавство про кримінальну відповідальність нашої країни було доповнене ст. 151-1 «Наклеп». Однак громадські протести до цієї та інших новел законодавства, які назвали «диктаторськими законами» призвели до подальшої декриміналізації такої поведінки.

Вже у листопаді 2018 року у Верховній Раді був зареєстрований законопроект щодо встановлення знову кримінальної відповідальності за наклеп. Його автори наголошували, що такий крок дозволить забезпечити об'єктивність та достовірність подачі інформації журналістами, які свободу слова все частіше плутають зі всюдозволеністю, поширенням відверто неперевіраних, а то і зовсім помилкових фактів. Але в подальшому від цієї ідеї також відмовились.

Автор в попередніх своїх роботах вже наголошував на криміналізації таких суспільно небезпечних діянь, якими є образа та наклеп і впевнений, що ця робота повинна бути проведена але уже з урахуванням сучасних політичних, соціальних, морально-психологічних та інших факторів.

В березні 2022 року у часи найбільшого загострення війни Росії проти України в КК України була включена норма, яка передбачає відповідальність за образу військовослужбовця, погрозу його вбивством, різним насильством чи знищенням або пошкодженням майна. Погроза також може бути вчинена відносно близьких родичів чи членів родини військовослужбовців. В якості кваліфікованого складу даного кримінального правопорушення визнається виготовлення або поширення таких матеріалів. Дана кримінально-правова норма розміщується в розділі XIX Особливої частини законодавства про кримінальну відповідальність, яка має назву «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).

Таким чином, можна констатувати, той факт, що честь та гідність військовослужбовця поставлені безпосередньо під охорону від кримінально протиправних образ. Саме такі суспільно небезпечні діяння як образи мають специфічний вплив на найвищі соціальні цінності, якими виступають честь та гідність. Зупинимось детальніше на цих об'єктах кримінально-правової охорони. Спочатку на честь та гідності особи. Для військовослужбовців ці цінності мають певні специфічні характеристики.

Ще Чезаре Бекарія, що честь з'являється після появи суспільства не може бути результатом суспільної угоди [1, с. 104]. Більшість науковців наголошують на нерозривній єдності категорій честі та гідності. Під гідністю розуміється моральна свідомість

особистості у своїй цінності. Така свідомість вимагає від інших людей поваги, визнання її прав та можливостей. Гідність притаманна любій людині незалежно від її громадського стану [2, с. 85-86]. Поняття честі ж пов'язується з конкретним суспільним станом людини, видом діяльності, її досягненнями [3, с. 399-400].

Такої ж думки дотримуються розробники філософського енциклопедичного словника. На їх думку, в сучасності гідність людини є вираженням її особистісної цінності... Честь же – визнання, яке оточуючі добровільно виражають людині як носію здійснених в ній і нею самою індивідуальних цінностей (повага), те визнання (самоповага), з урахуванням якої людина відноситься до себе як до особистості (відчуття власної гідності) або якого, на її думку, вона має право вимагати від людей свого соціального кола [4, с. 512-513].

І. С. Ной наголошує, що гідність людини визначається суспільством в залежності від виконання останньою моральних норм і узгодження з ними своєї поведінки [5, с. 5]. В. М. Хвостов справедливо вказує на неприпустимість отождолення категорій честі та гідності. Хоча вони знаходяться у тісному взаємозв'язку, ці категорії є самостійним [6, с. 121].

Існують дві основні точки зору щодо визначення категорії гідності. Найбільш поширеною є така, яка розглядає гідність як одну зі сторін індивідуальної свідомості. Вона отождолюється з усвідомленням людиною власної гідності, власної цінності. Така позиція підтримується наукою цивільного права, в якій під гідністю розуміється певна самооцінка особистості, яка базується на суспільній оцінці.

По іншому визначає гідність О. Ф. Шишкін. На його думку, це цінність якої людини без урахування її суспільного стану, професії, національності тощо. Гідність є суспільною цінністю, а не тільки усвідомленням особистості своєї гідності [7, с. 113].

Ці два підходи, на нашу думку, страждають певними недоліками. З одного боку, дуже складно оцінити цінність особистості, а тим більш захищати те, як сама особистість усвідомлює свою значимість та цінність. З іншого боку, захищати треба не тільки гідність моральних особистостей, а і таких, які не характеризуються такими ознаками. На нашу думку, більш аргументованим та точним є визначення поняття гідності, яке дається

В.О. Блюмкіним. Він визначає гідність як цінність людини, що є представником певної соціальної групи або суспільства в цілому, усвідомлення нею цієї цінності і належна до цього соціальна поведінка [8, с. 63].

Найбільш поширеною є точка зору про те, що поняття честі включає в себе два основних елементи: самооцінку особистістю своєї гідності (усвідомлення власної гідності) та оцінку особистості з боку суспільства.

Цивільне право розглядає честь виключно як соціальну оцінку особистості, яка залежить від її значимих вчинків. Поряд з честю існує і ділова репутація, яка розуміється як суспільна думка про професійну діяльність громадянина або організації [9, с. 168].

В. О. Блюмкін зазначає, що категорію честі слід розглядати з об'єктивної та суб'єктивної сторони:

- це добре ім'я окремої людини чи групи людей, їх позитивна моральна репутація;
- усвідомлення самою людиною своєї соціальної цінності і бажання отримати позитивну оцінку своєї особистості з боку суспільства [8, с. 23-24].

Поняття честі в правовій і в тому числі в кримінально-правовій літературі визначається як добра, незаплямована репутація людини, її авторитет і чесне ім'я [10, с. 333].

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27 лютого 2009 р. № 1 вимагає від суддів гідністю розуміти цінність кожної фізичної особи як унікальної біопсихосоціальної цінності. В свою чергу, честю є позитивна соціальна оцінка особи з боку оточуючих, як ґрунтується на відповідності її поведінки загальним уявленням про добро та зло [11].

О. В. Гришук людською гідністю визнає самоцінність та суспільну значущість людини, які визначаються рівнем суспільних відносин, уявленнями про свободу, справедливість, рівність всіх людей [12, с. 21].

Її підтримує і В. К. Гришук, який в якості джерела людської гідності природне право, а не позитивне. На його думку, вона має два нормативних критерії: а) позитивний – суб'єктивність (автономія) людини і б) негативний – заборона ставити людину в такі ситуації або поводитися з нею в такий спосіб, що заперечує її людську гідність. Гідність конкретної людини – це внутрішня її

самооцінка [13, с. 99]. Таку ж позицію при визначенні гідності в кримінально-правовому сенсі має М.І. Хавронюк, який зазначає, що гідність людини передбачає усвідомлення людиною як носієм сукупності певних моральних, світоглядних, професійних тощо якостей своєї суспільної цінності, що створює у неї підстави до самоповаги [14, с. 433].

А. В. Андрушко навпаки зазначає, що поняття гідності слід виводити з її об'єктивної сторони. Кожна людина має гідність вже за самою ознакою приналежності до людського роду (незалежно від своїх індивідуальних якостей, соціального становища та професії) [15, с. 135].

Нами не підтримується така позиція. Для гідності людини необхідною є саме усвідомлення людиною своїх особистісних якостей: моральних, світоглядних, професійних тощо. Це є притаманним військовослужбовцям, які виконують обов'язки по забезпеченню національної безпеки і оборони країни. Таким чином, слід зазначити, що категорії честі та гідності особи тісно пов'язані між собою. Перейдемо до характеристики честі та гідності військовослужбовців.

Фахівцями виділяється професійні честь та гідність. Саме до одного з їх видів відноситься військова честь та гідність. Такі честь та гідність відображають ставлення до людини в залежності від її професії з одного боку, та ставлення особи до самої себе як представника певної професії.

Ми підтримуємо, М. О. Левицького, який зазначає, що категорії честі та гідності для військовослужбовця мають особливе значення. Це пояснюється тим, що він є захисником Вітчизни. Здійснення військової служби – це не будь-які завдання і функції держави, а оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості [16, с. 82]. Шкода їм може бути нанесена різними особами і за різних обставин. В першому випадку, кримінально протиправні діяння спрямовуються з боку: інших військовослужбовців, зокрема командира (начальника); осіб, у полоні яких перебувають військовослужбовці; осіб, які здійснюють нагляд за військовослужбовцями, яких утримують на гауптвахті чи у дисциплінарному батальйоні; інших фізичних чи юридичних осіб. Порушення права військовослужбовців на честь і гідність може здійснюватися різними способами та

спричиняти різні наслідки. Що до способів порушення, то воно може бути завдано через: активну поведінку – дію; пасивну поведінку – бездіяльність; рішення. При цьому приниження честі та гідності може спричинити різні наслідки для військовослужбовця: фізичний біль; душевні страждання; психічна травма тощо.

Перейдемо до кримінально-правової оцінки честі та гідності як об'єктів кримінальних правопорушень. В більшості випадків, за діючим законодавством вони виступають в якості додаткового і часто не обов'язкового безпосереднього об'єкту кримінального правопорушення.

Розглянемо основні підходи щодо визначення об'єкта кримінального правопорушення. В науці кримінального права немає єдності думок з приводу того, що ж визнавати об'єктом кримінального правопорушення. Як справедливо зазначає В. І. Павликівський питання про те, що саме виступає в якості об'єкта злочину, як і його зміст, мають дискусійний характер [17, с. 176].

Наша робота не має на меті ґрунтовного дослідження підходів щодо об'єкту кримінального правопорушення в науці кримінального права. Традиційним є підхід до визнання об'єктом кримінального правопорушення суспільних відносин. В подальшому виникло декілька наукових підходів щодо визначення об'єкта кримінального правопорушення. М. В. Сенаторов виокремлює вісім основних підходів [18, с. 133-145].

Ми категорично не підтримуємо думку про необов'язковість встановлення об'єкта кримінального правопорушення. Представники такого підходу наголошують, що усі концепції об'єкта є правильними, тому що у нашому найскладнішому суспільному організмі такі категорії, як блага, цінності, сфери життєдіяльності, люди, інтереси, відносини знаходяться у нерозривному діалектичному взаємозв'язку та взаємодії, а тому неможливо досягнути на одну з категорій, не зачепивши тією чи іншою мірою іншої [19, с. 77-78].

Ми вважаємо, саме суспільні відносини взагалі, і в кримінальному правопорушенні зокрема, слід визнавати об'єктом кримінального правопорушення. Його встановлення є важливим в кожному конкретному випадку, і має не тільки теоретичне, а і важливе практичне значення. Суспільно небезпечне діяння може впливати на різні елементи

суспільних відносин: їх предмет, суб'єктів або соціальний зв'язок. Той елемент суспільних відносин на який впливає злочинець в теорії називають предметом кримінально-протиправного впливу. «Під предметом злочинного впливу слід розуміти той елемент суспільних відносин, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, який піддається безпосередньому злочинному впливу і якому, отже, в першу чергу, завдається шкоди» [20, с. 97].

На нашу думку, під честю як об'єктом кримінально-правової охорони слід розуміти оцінку особистості з боку суспільства, яка формується у відповідності із суспільно значущими вчинками та діями особи і які відповідають соціальним нормам цього суспільства. Під гідністю як об'єктом кримінально-правової охорони розуміється самооцінка людини, але не люба самооцінка, а лише така, яка відповідає прийнятним в цьому суспільстві та загально визнаним нормам і правилам поведінки.

Такий підхід слід поширити і щодо честі та гідності військовослужбовців. Останні виконують важливі функції в суспільстві – захист інтересів держави та суспільства від озброєної агресії проти нашої країни. Виконання цієї функції потребує особливого правового захисту честі таких осіб. Їх гідність також повинна бути належним чином захищена. Військовослужбовці, виконуючи свій обов'язок по захисту країни повинні відчувати, що вона піклується не тільки про їх матеріальний, а і моральний стан і вони отримують належний статус в суспільстві. Але при умові, якщо і їх поведінка відповідає нормам і правилам, що прийняті в сучасному українському суспільстві.

На наш погляд, законодавцем помилково розміщена дана норма в розділі XIX Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)». Суб'єктом цих кримінальних правопорушень є виключно спеціальний – військовослужбовець. Це прямо визначено у ч. 1 ст. 401 КК («Поняття військового кримінального правопорушення»), вказано: «Військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також

військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів».

А в даній нормі він загальний – фізична, осудна особа, яка досягла 16 років. В такій редакції стаття 435-1 КК України повинна бути розміщена в розділі XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку».

Аналіз судової практики, яка на момент підготовки цієї статті складалася лише з двох вироків суду дозволяє нам зробити висновок про те, що винні особи вчиняючи образу одночасно вчиняють і різноманітні погрози, що свідчить про те, що честь та гідність і особиста безпека та психічна недоторканність особи страждають одночасно.

Так Ужгородський міськрайонний суд Закарпатської області, у своєму вирокі встановив, що громадянин А перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння та знаходячись в м. Ужгород, на вул. І. Франка між будинками №1 В та № 1 Б, будучи агресивно налаштованим до військовослужбовців, які здійснюють заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, побачивши громадянку Б, яка є військовослужбовцем Збройних сил України, а саме діловодом групи логістики 68-ї бригади ТРО А7080, одягнена у формений військовий одяг, діючи умисно, почав словесно ображати її честь та гідність та маючи на меті викликати в останньої реальне побоювання за своє життя та посягаючи на її особисту безпеку, як військовослужбовця, почав словесно погрожувати її вбивством, насильством, в результаті чого у громадянки Б були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози [21].

В іншому випадку, Соснівський районний суд м. Черкаси у своєму вирокі встановив, що у соціальній мережі «Facebook» на сторінці Інтернет-видання здійснювалось обговорення посту (публікації) про необхідність благодійної допомоги Збройним Силам України, які зараз перебувають на передовій. Під вказаним постом громадянка А за допомогою акаунту, зареєстрованого на її ім'я та номер телефону в соціальній мережі «Facebook» в образливій формі прокоментувала вказану пропозицію щодо допомоги військовим. Після того, як журналіст Інтернет-видання громадянин Б. зробив їй зауваження з цього приводу, винна продовжила розмішувати нецензурні образи в

сторону ЗСУ на сторінці користувача у соціальній мережі «Facebook», яка перебуває у публічному доступі. Їх прокоментував один із користувачів, який був військовослужбовцем, про що було відомо обвинуваченій. Вона на його адресу почала висказувати образи та погрози [22].

Висновки. Таким чином, честь та гідність військовослужбовців виступають окремими видами об'єктів кримінальних правопорушень. Вони можуть бути основними та додатковими безпосередніми об'єктами. Під честю військовослужбовця як об'єктом кримінально-правової охорони слід розуміти оцінку його особистості з боку суспільства, яка формується у відповідності із суспільно значущими вчинками та діями особи в межах її професійної діяльності і які відповідають соціальним нормам цього суспільства. Під

гідністю як об'єктом кримінально-правової охорони розуміється самооцінка військово-службовця своєї особистості, як представника певної професійної спільноти, але не будь-яка самооцінка, а лише така, що відповідає прийнятним в цьому суспільстві та загально визнаним нормам і правилам поведінки.

В кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 435-1 Кримінального кодексу України має особливості і інший об'єкт охорони, яким виступає особиста безпека та психічна недоторканість особи, які страждають у випадку вчинення кримінально-протиправних погроз відносно військовослужбовця. Ця проблема потребує окремого дослідження, яке планується автором в подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беккария Ч. О преступлениях и наказаниях: монография. Москва: ИНФРА-М, 2004. 167 с.
2. Стремякова И. Р. Честь и достоинство – категории марксистской этики: монография. Москва: Наука, 1964. 184 с.
3. Словарь по этике / под ред. И. С. Кона. Москва: Политиздат, 1983. 445 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В.А. Лутченко и др. Москва: Инфра-М, 1997. 576 с.
5. Ной И. С. Охрана чести и достоинства личности в советском уголовном праве: монография. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1959. 125 с.
6. Хвостов В. М. Этика человеческого достоинства: монография. Москва: Совершенство, 1998. 176 с.
7. Шишкин А. Ф. О личном достоинстве и чести советского человека. Вопросы философии. 1962. № 4. С. 111-120.
8. Бломкин В. А. Этика и жизнь: монография. Москва: Политиздат, 1987. 111 с.
9. Харитонов Е. О. Саниахметова Н. А. Гражданское право: учеб. пособ. Киев: А.С.К., 2001. 832 с.
10. Савченко А. В., Кузнецов В. В., Штанько О. Ф. Сучасне кримінальне право України: курс лекцій. Київ: Видавництво ПАЛІВОДА А. В., 2006. 636 с.
11. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09 (дата звернення: 10.10.2022).
12. Гришук О. Філософія людської гідності у праві. Право України. 2018. № 9. С. 14-28.
13. Гришук В. Соціальна зумовленість кримінально-правової охорони і захисту гідності людини в Україні. Право України. 2018. № 9. С. 98-108.
14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1368 с.
15. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.
16. Левицький М. О. Право військовослужбовців на честь та гідність. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2019. № 42 том 1. С. 82-86.
17. Павликівський В. І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні: монографія. Харків: Панов, 2016. 488 с.
18. Сенаторов М. В. Об'єкт злочину та його відображення законі про кримінальну відповідальність. Питання боротьби зі злочинністю: збірник наукових праць. 2003. № 7. С. 133-145.
19. Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження: монографія / за заг. ред. проф. В. П. Ємельянова. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 145 с.
20. Кримінальне право України: Особлива частина: підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ: Юрінком Інтер, Харків: Право, 2001. 496 с.

21. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 11 липня 2022 року (справа № 308/8031/22) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105252796> (дата звернення 07.12.2022).

22. Вирок Сосновського районного суду м. Черкаси від 14 липня 2022 року (справа №712/4108/22) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105237696> (дата звернення 07.12.2022)

Стаття надійшла до редакції 20.09.2022

Стаття рекомендована до друку 22.10.2022

O. M. KHRAMTSOV

DSc (Law), Professor, Professor of the Criminal Law Department

E-mail: khramtsovalex@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

V.N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

THE HONOR AND DIGNITY OF A MILITARY PERSONNEL AS THE OBJECT OF A CRIMINAL OFFENSE PROVIDED FOR BY ART. 435-1 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

ANNOTATION: The article deals with theoretical and practical issues of criminal legal protection of professional honor and dignity of military personnel. The armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, along with other measures, required proper criminal legal protection of the rights and interests of military personnel who protect the territorial integrity and sovereignty of our country. The honor and dignity of servicemen needed such protection also.

The work analyzes the main philosophical, ethical and legal approaches to determining such categories as honor and dignity of a person. The author emphasizes that the honor and dignity of a military personnel is professional honor and dignity. Their definition should be based on generally accepted definitions of these concepts. It is noted that the honor and dignity of any person, including their professional component, needs criminal legal protection. Based on the study of the main approaches to the definition of these social values and subjective rights of the person, their author's definition as objects of criminal law protection is given.

Their unity is emphasized, but also stated that honor and dignity have certain differences. Based on the analysis of draft laws and laws that were adopted in the relevant field, it is noted that the criminal law protection of honor and dignity of a person should exist in our country. This corresponds to all the necessary principles of criminalization of socially dangerous acts.

The author supports the position regarding the recognition of social relations as the object of a criminal offense. Based on this, the professional honor and dignity of military personnel is defined as the object of a criminal offense provided for in Article 435-1 of the Criminal Code of Ukraine.

Based on the analysis of judicial practice, it is concluded that in most cases, together with dishonors, guilty persons make threats against military personnel, which confirms the correctness of the legislator's approach to include dishonors together with threats as an act in this offense. In most cases, these are threats of physical violence in various forms.

Attention is drawn to certain shortcomings of the legislator's actions on the supplementation of criminal liability for this offense. Namely, due to a legislator's mistake, it is not Chapter XX "Criminal offenses against peace, human security and international legal order" added with Article 435-1, but Chapter XIX of the Special Part of the Criminal Code "Criminal offenses against the established order of military service (military criminal offences)". The subject of all criminal offenses provided for in this chapter, without exception, is special. This is directly defined in Part 1 of Art. 401 of the Criminal Code ("The concept of a military criminal offense"). But the subject of this criminal offense is a general one, that is, a natural compos mentis person who has reached the age of 16. This shortcoming should be corrected.

KEYWORDS: *criminal law protection; dignity of a service man; dishonor; honor of a service man; mental suffering; mental trauma; object of a criminal offense; physical harm; professional honor and dignity; threat.*

REFERENCES

1. Bekkaria Ch. About crimes and punishments: monograph. Moscow: INFRA-M, 2004. 167 p. (in Russian)
2. Stremyakova I.R. Honor and dignity – categories of Marxist ethics: monograph. Moscow: Nauka, 1964. 184 p. (in Russian)
3. Dictionary of ethics / Ed. I. S. Kona. Moscow: Politizdat, 1983. 445 p. (in Russian)

4. Philosophical encyclopedic dictionary / E.F. Gubsky, G.V. Korableva, V.A. Lutchenko et al. Moscow: Infra-M, 1997. 576 p. (in Russian)
5. Noy I. S. Protection of the honor and dignity of the individual in the Soviet criminal law: monograph. Saratov: Izd-vo Sarat. university, 1959. 125 p. (in Russian)
6. Khvostov V. M. Ethics of human dignity: monograph. Moscow: Sovershenstvo, 1998. 176 p. (in Russian)
7. Shishkin A.F. About the personal dignity and honor of the Soviet man. *Questions of philosophy*. 1962. No. 4. P. 111-120. (in Russian)
8. Blyumkin V. A. Ethics and life: monograph. Moscow: Politizdat, 1987. 111 p. (in Russian)
9. Kharitonov E.O. Saniakhmetova N. A. Civil law: text book. Kyiv: A.S.K., 2001. 832 p. (in Ukrainian)
10. Savchenko A. V., Kuznetsov V. V., Shtanko O. F. Modern criminal law of Ukraine: a course of lectures. Kyiv: A. V. PALIVODA Publishing House, 2006. 636 p. (in Ukrainian)
11. About judicial practice in cases of protection of the dignity and honor of an individual, as well as the business reputation of an individual and a legal entity: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated February 27, 2009 No. 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09 (access date: 10.10.2022). (in Ukrainian)
12. Hryshchuk O. Philosophy of human dignity in law. *Law of Ukraine*. 2018. № 9. P. 14-28. (in Ukrainian)
13. Hryshchuk V. Social conditioning of criminal law protection and protection of dignity of a person in Ukraine. *Law of Ukraine*. 2018. No. 9. P. 98-108. (in Ukrainian)
14. Scientific and practical commentary to the Criminal Code / edited by M. I. Melnyk, M. I. Havronyuk. Kyiv: Dakor, 2018. 1368 p. (in Ukrainian)
15. Andrushko A. V. Theoretical and applied principles of prevention and counteraction to crimes against the will, honor and dignity of a person: monograph. Kyiv: Vaite, 2020. 560 p. (in Ukrainian)
16. Levytskyi M. O. The right of servicemen to honor and dignity. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*. 2019. No. 42, Vol. 1. P. 82-86. (in Ukrainian)
17. Pavlykivskiy V. I. Criminal law enforcement of freedom of speech and professional activity of journalists in Ukraine: monograph. Kharkiv: Panov, 2016. 488 p. (in Ukrainian)
18. Senatorov M.V. The object of the crime and its reflection in the law on criminal responsibility. *The issues of combating crime: a collection of scientific works*. 2003. No. 7. P. 133-145. (in Ukrainian)
19. Semykin M. V. Creation of a terrorist group or terrorist organization: criminal and legal research: monograph / under the general ed. of Prof. V.P. Yemelyanov. Kharkiv: National University of Internal Affairs of affairs, 2003. 145 p. (in Ukrainian)
20. Criminal law of Ukraine: Special part: text book for students of higher education institutions / M.I. Bazhanov, Yu.V. Baulin, V.I. Borisov and others; under the editorship of Prof. M.I. Bazhanov, V.V. Stashis, V.Ya. Taticij. Kyiv: Yurinkom Inter, Kharkiv: Pravo, 2001. 496 p. (in Ukrainian)
21. Verdict of the Uzhgorod City District Court of the Transcarpathian Region dated July 11, 2022 (case No. 308/8031/22) / Unified State Register of Court Decisions. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105252796> (date of application 07.12.2022). (in Ukrainian)
22. Verdict of the Sosnovsky District Court of Cherkasy dated July 14, 2022 (case No. 712/4108/22) / Unified State Register of Court Decisions. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105237696> (date of application 07.12.2022). (in Ukrainian)

The article was received by the editors 20.09.2022

The article is recommended for printing 22.10.2022